

Терешенко Наталя Віталіївна, старший
викладач кафедри хореографічного мистецтва
Херсонського державного університету

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ БАЛЬНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ

Обґрунтування педагогічних умов естетичного виховання старшокласників засобами бальної хореографії здійснюється з метою забезпечення ефективності названого вище процесу в практичному аспекті. Орієнтуючись на типологію педагогічних умов А. В. Литвина, ми зорієнтували увагу на „умовах забезпечення ефективної діяльності або процесу”. За реалізації такого типу умов естетичне виховання старшокласників засобами бальної хореографії передбачатиме відпрацювання певного комплексу заходів культурологічного, мистецького та науково-методичного характеру, що сприятимуть результативному входженню суб’єктів виховного процесу (старшокласників) у формат особистісно-естетичного зростання.

Необхідність обґрунтування зазначених педагогічних умов у контексті реалізації нашого дослідження зумовлено низкою негативних факторів, а саме: 1) безсистемністю і фрагментарністю використання бальної хореографії як важливої складової естетичного виховання старшокласників; 2) недосконалістю методичної розробленості та, відповідно, забезпечення вказаного вище процесу в межах реалізації позашкільної художньо-естетичної освіти; 3) домінуванням підходів до бальної хореографії як виду спортивних змагань і недооцінка цього виду хореографічного мистецтва у вирішенні завдань естетичного виховання молодого покоління.

Перш ніж розпочати обґрунтування педагогічних умов забезпечення ефективності естетичного виховання старшокласників засобами бальної хореографії, проаналізуємо сутність понять „умови” та „педагогічні умови”.

У „Великому тлумачному словнику сучасної української мови” наведено декілька тлумачень терміна „умова”. Однак нашу увагу привернуло таке: „Умова – це необхідна обставина, яка уможливорює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь” [2, с. 1506].

Дидактично узагальненим, на нашу думку, є тлумачення поняття „умова”, наведене в навчальному посібнику „Педагогіка вищої школи” [9]. Аналізуючи чинні наукові позиції щодо сутності вказаного вище поняття, колектив авторів Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського запропонував розглянути умову як „...зовнішню передумову для існування і розвитку явища, тобто обставину, від якої що-небудь залежить” [9, с. 23].

У науковому виданні „Педагогіка: словник системи основних понять” за загальною редакцією О. Новікова поняття „умова” потлумачено як „...обставину, що обумовлює появу/розвиток будь-якого процесу. Інваріантним для будь-якої діяльності, напевно, є наступний набір груп умов: мотиваційні, кадрові, матеріально-технічні, науково-методичні, фінансові, організаційні, нормативно-правові, інформаційні умови. Проте, у кожному конкретному випадку зазначені групи будуть мати свою специфіку” [7, с. 236].

Слід зазначити, що з’ясовуючи сутність поняття „педагогічні умови”, нас здебільшого цікавило наукове обґрунтування вказаного явища в контексті дисертаційних робіт, предметом дослідження яких є хореографічне мистецтво. Так, досліджуючи педагогічні умови формування хореографічних умінь дітей 5-6 років у дошкільних закладах, О. Мартиненко у загальних висновках визначає певні передумови, з-поміж яких такі: „...зміни у психічному розвитку (удосконалення рухової пам’яті, узгодження сприймання з практичними діями, розвиток образного мислення та репродуктивної уяви, зростання усвідомленості та довільності рухів); зміни у фізичному розвитку (розвиток кістково-м’язової системи та рухової функції, покращення показників рухових якостей (швидкості, гнучкості, спритності),

збільшення темпів морфо-функціонального розвитку, зростання фізичної працездатності); зростання інтересу до виконавських видів мистецтва; інтенсивний розвиток музичного сприймання, музично-рухового виконавства та художньо-творчих здібностей” [6, с. 13].

Досить містким, на нашу думку, є комплекс психолого-педагогічних умов розвитку хореографічних здібностей дітей дошкільного віку, запропонований І. Кошавець. Узагальнюючи дослідження зазначеної проблеми, авторка наводить перелік певних психолого-педагогічних умов, а саме: „...реалізації принципу доступності та послідовності; врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхніх інтересів та потреб; залучення дітей до такої хореографічної діяльності, яка вимагає проявлення хореографічних здібностей у комплексі; цілісного формування всіх структурних компонентів означених здібностей; емоційно-рухового та мотиваційного забезпечення процесу їх розвитку; застосування дієвих методів навчання, що активізують образно-асоціативне мислення, уяву, фантазію, поглиблюють та збагачують вербальні інтерпретації й хореографічні імпровізації дітей; забезпечення психологічного контакту та атмосфери творчої взаємодії; спрямованості завдань на розвиток самостійності молодших школярів” [5, с. 203].

Слід звернути увагу на той факт, що в контексті досліджень проблем мистецької освіти, естетичного виховання (за різними рівнями фізіологічного розвитку) підходи щодо обґрунтування та визначення сутності, функціонування педагогічних умов мають досить розгалужену модифікацію, а саме: від умов-вимог до умов розвитку особистості (учня, студента, вчителя/викладача). Досліджуючи проблему виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів культури дозволя засобами музичного мистецтва, Ю. Баранецька організаційно-педагогічними умовами вважає такі позиції: „...забезпечення системної культурно-просвітницької позааудиторної виховної роботи ВНЗ засобами музичного мистецтва; сприяння художньо-творчій самореалізації студентів засобами музичного

мистецтва; організація інтелектуально-розважального музичного дозвілля студентів; залучення студентів до організації та проведення музичних соціальних проектів благодійного характеру” [1, с. 138–162].

Обґрунтовуючи педагогічні умови формування балетмейстерських умінь учителя хореографії у процесі професійної підготовки, О. Пархоменко пропонує розглянути чотири основні умови, а саме: „...1) мотивація майбутніх учителів хореографії до балетмейстерської діяльності; 2) інформаційне забезпечення процесу формування балетмейстерських умінь; 3) достатня виконавська підготовка майбутнього вчителя хореографії; 4) організація художньо-творчої діяльності студентів у процесі створення хореографічної композиції” [8, с. 76–85].

На значущості умов формування інтересу молодших школярів до хореографії наголошує у своїх дослідженнях Ю. Гончаренко, визначаючи їх у такій послідовності: „...1) спрямованість змісту танцювальної діяльності на розвиток розумової, емоційної та творчої сфер школярів; 2) розширення досвіду танцювальної діяльності учнів за рахунок впровадження в процес хореографії нової інформації; 3) здійснення постановочної роботи в співтворчості дітей та педагога; 4) застосування цікавого дитячого хореографічного репертуару; 5) організації на різних сценічних майданчиках публічно-виконавської діяльності молодших школярів; 6) використання спонукальних форм та методів танцювальної роботи” [3, с. 43].

Незважаючи на відмінність тематики патріотичного виховання від нашої проблеми дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на науковий доробок О. Жаровської, у якому автор визначає сутність педагогічних умов „...як сукупність факторів, які забезпечують організацію регулювання, взаємодію об’єктів і явищ педагогічного процесу для досягнення поставленої мети” [4, с. 123].

Узагальнюючи проведений аналіз поняття „педагогічні умови” у межах функціональності бальної хореографії як засобу виховання старшокласників, сформульовано припущення щодо потреби в таких педагогічних умовах, які

б: по-перше, забезпечили особистісну реалізацію старшокласників у межах опанування основами бальної хореографії; по-друге, сприяли виробленню позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення та формуванню ціннісно-світоглядних позицій старшокласників щодо хореографічного мистецтва, розвитку креативності, вдосконаленню творчих здібностей та танцювальних умінь; по-третє, забезпечували безпосереднє навчання (тренування) у позаурочній діяльності та під час конкурсних програм, концертних виступів, розвитку естетичної активності старшокласників засобами бальної хореографії.

На основі викладеного запропоновано припущення, що створені педагогічні умови мають реалізуватися як система педагогічних заходів, спрямованих передусім на оптимальне організаційно-методичне забезпечення процесу діяльності танцювального колективу бального спрямування та вивчення старшокласниками традицій бальної хореографії як засобу естетичного виховання.

З огляду на наведене розуміння основних завдань естетичного виховання старшокласників засобами бальної хореографії педагогічними умовами вважаємо:

- 1) формування особистісної психологічної і фізіологічної готовності старшокласників до занять бальною хореографією;
- 2) стимулювання самостійної художньо-творчої діяльності старшокласників щодо застосування традицій бального танцю в життєдіяльності та мотивацію успіху в зазначеному виді хореографічного мистецтва;
- 3) наявність культуротворчої моделі естетичного виховання старшокласників засобами бальної хореографії;
- 4) готовність учителів-хореографів до реалізації естетичного виховання старшокласників засобами бальної хореографії.

Теоретичний пошук шляхів забезпечення зазначених педагогічних умов підкріплюється вихідними положення щодо естетичного виховання засобами бальної хореографії, а саме:

- 1) бальна хореографія може бути локальною педагогічною системою (складовою естетичного виховання), тобто упорядкованою множиною функціональних компонентів, що становить єдине ціле поєднаних спільними цілями, мотивами й завданнями, спрямованими на виховання особистості;
- 2) результативність педагогічного процесу залежить від майстерності взаємодії балетмейстера і старшокласників і вимагає виявлення оптимального змісту (чому навчати?), а також засобів, форм і методів навчання (за допомогою чого та у яких умовах естетизувати виховний процес);
- 3) старшокласник у процесі опанування основами бальної хореографії є суб'єктом культури, який реалізує свою творчу активність у контексті естетичного самовиховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранецька Ю. М. Виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів культури дозволя засобами музичного мистецтва.): дис. ...канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання / Юлія Миколаївна Баранецька. – Хмельницький, 2017. – 257 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD). / [Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2009. – 1736 с.
3. Гончаренко Ю. В. Естетичне виховання учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності: Автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання / Юліана Володимирівна Гончаренко. – Луганськ, 2009. – 23 с.

4. Жаровська О. П. Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету.): дис. ...канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання / Олена Петрівна Жаровська – Вінниця, 2015. – 285 с.
5. Кощавець І. М. Розвиток хореографічних здібностей дітей дошкільного віку / І. М. Кощавець // Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія «Психологічні науки». – Вип.2, Том 1. – 2014. – С. 199-203
6. Мартиненко О. В. Педагогічні умови формування хореографічних умінь дітей 5-6 років у дошкільних закладах: Автор. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.08 – дошкільна педагогіка / Олена Володимирівна Мартиненко. – К., 2005. – 19 с.
7. Новиков О. М. Педагогика: словарь системы основных понятий / О.М.Новиков. – М.: Издательский центр ИЭТ, 2013. – 268 с.
8. Пархоменко О. М. Формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки.): дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Олександр Михайлович Пархоменко. – Ніжин, 2016. – 249 с.
9. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / Колектив авторів: Бартенєва І. О.; Богданова І. М.; Бужина І. В.; Дідусь Н. І.; Дмитрієва М. С.; Курлянд З. Н.; Левіна І. А.; Ліненко А. Ф.; Ломонова М. Ф.; Орищенко В. Г.; Осипова Т. Д.; Семенова А. В.; Хмелюк Р. І.; Шевченко Н. А.; Цокур О. С.; Яворська Г. Х.; Яцій О. М. – Одеса: ПДПУ імені К. Д. Ушинського, 2002. – 344 с.